Posudek na diplomovou práci Lenky Kopřivové
Etnonacionální problematika v současných ruských učebnicích dějepisu pro střední školy.

Práce autorky patří k počtu pečlivě a svědomitě připravených diplomových prací, které prokazují znalost náležitostí řemesla. Má důsledně realizovanou stavbu, která se soustřeďuje k problémům středoškolských učebnic, jejich tvorby, obsahu a autorství a pokouší se zprostředkovat poznatky o vývoji výuky dějepisu na střední škole. Práce je přitom orientována na obsah základních fakt a údajů, zprostředkovávaných učebnicemi, vyhýbá se ovšem zhodnocení kvality jejich interpretací z hlediska dnešního stavu vědy.

Pozitivem je, že autorka srovnává obsah různých učebnic, používaných ve výuce, pomíjí ovšem otázky etnogenézy ruského prostoru, což je zřejmě způsobeno již chronologickým vymezením látky (ranní období dějin autorka vypustila), věnuje ovšem malou pozornost výkladu ruské etnonacionální problematiky (etnické složení prostoru a formování moderních národů (kdy?), vznik a původ konfesionálních rozdílů (kdy a jak?), vliv kulturně civilizačních pásem apod). Celkové závěry z práce jsou střídmé, což je pozitivum, neplatí to žel tolik o jejich průkaznosti: autorka se obávala obsahového hodnocení historických otázek (což pokládám za rozumné), nerozhodla se však ani pro některé další hodnoticí kriterium (na některých, málo místech nechala promlouvat politické sympatie, např. v otázce „golodomoru" nebo otázce kam „směřuje" Ukrajina; ty je třeba přenechat času a výzkumu. Autorka, pocházející z Čech, by také měla vědět, že národní samostatnost není jediným měřítkem přístupu k etnonacionálním problémům a že snaha po národním státu nemusí být pouze důsledkem národního útisku). Ocenil jsem celkový závěr z práce, který zjišťuje omezený významu učebnic pro určení současného stavu ruského historického vědomí. V souhrnu práce odpovídá nárokům, kladeným na diplomové práce, a svou důsledností v realizaci autorského záměru se řadí k jejich lepší části.
Doporučují známku velmi dobře (2)

K tomuto hodnocení bych chtěl připojit několik poznámek. Role středoškolské výuky dějin v posledním dvacetiletí v Rusku prodělala radikální změny. Do tvorby historického vědomí výrazně vstoupila mediální sféra, její pluralizace a enormní růst rozsahu historické a historizující publicistiky a literatury. Role médií a plurality byla přitom zesílena nejen předchozí omezeností informační politiky, ale také změnou paradigmat. Přehodnocují se prakticky všechny aspekty dřívějšího pojetí dějin, i dějinných událostí. Kladu si proto otázku, jaké místo v tom má školní výuka dějepisu? Do jaké míry tyto převratné změny se promítají do školní výuky - pedagogicky i obsahově? Pokud jde speciálně o etnonacionální problémy v Rusku po roce 1991 byl zřízen ústav MŠ RF pro národnostní problémy výuky, který snad v jiné podobě existuje i dnes (není vyloučeno, že působí v rámci Akademie pedagogických věd). Jeho činnost v minulých letech byla značně intenzivní a byla zaměřená do regionů. Hovořím o tom nikoli pro instituci samu, ale pro skutečnost, že část etnonacionální problematiky byla delegována do regionů; otázky národních dějin v nich hrají patrnou roli a jsou majetkem obyvatelstva. Autorka tohoto problému vzpomíná. Nebylo by proto bývalo rozumné srovnat dnešní způsob a obsah výuky s obsahem a způsobem výuky v sovětské době?

V praxi jsem se také častěji setkal se skutečností, že kromě oficiálně schválených učebnic existuje i poměrně obsáhlá literatura z produkce soukromých vydavatelství, která je určena učitelům a studujícím středních škol. Není to literatura schvalovaná ministerstvem, přesto je hojně používaná. Jejím posláním je interpretovat obsah jednotlivých problémů a je často zaměřena na přípravu ke zkouškám. Znamená to sice další stohy literatury, což je sotva účelné; přesto základní informace o této literatuře, její kvalitě a případném použití na školách nebo ve výuce patří k odpovědi na otázku, co se pedagogicky a obsahově změnilo ve výuce.

Michal Reiman

16. 6. 2009